Đingis-kan: Krug groma

Knjiga I — povijesna fantastika

—

© 2026 —

Sva prava pridržana. Nijedan dio ove knjige ne smije se reproducirati bez pisanog dopuštenja nositelja prava.

Napomena: dijelovi teksta nastali su uz pomoć umjetne inteligencije, uz autorsku reviziju.

Sadržaj

1. Noć na Ononu 1
2. Nedovršeni čvor 10

1. Noć na Ononu

Arag je pokušao odvezati konja, ali životinja mu nije dala prići kolcu.

Bijelac je stajao raširenih prednjih nogu, mokre grive slijepljene uz vrat. Nije vukao prema zaklonu. Okretao se od njega, prema rijeci, gdje je iza kiše bilo još samo nekoliko tamnih obrisa vrba. Kad mu je Arag pružio ruku, konj je pokazao zube.

Iz Jesugejeva šatora začuo se ženski glas.

„Ako si došao, ulazi. Ako nisi, prestani smetati konju."

Saran je držala podignut ulazni zastor ramenom. Rukavi su joj bili zavrnuti iznad laktova. Na obrazu je imala crnu prugu od čađe, razmazanu kišom.

„Treba ga premjestiti", rekao je Arag.

„Ima ljudi za konje. Mene je ostavio samu sa ženom koja rađa."

„Gdje je Jesugej?"

„Drži krov da nam ne ode."

Kroz kožu iznad njih zategnulo se uže. Netko je izvana opsovao, pa su teške stope prešle uz šator. Arag je pustio konjski povodac. Skinuo je blatne čizme na ulazu i provukao se pokraj Saran, pognut pod svojim ogrtačem.

Unutra je bilo vruće. Dim iz ognjišta vraćao se kroz krovni otvor i skupljao pod niskim svodom. Hoelun je klečala na prostirci, oslonjena na složene pokrivače. Vlažni pramenovi prilijepili su joj se za vrat. Između trudova slušala je ono što se događalo vani, glave okrenute prema ulazu.

„Podigni ono", rekla je Aragu.

Uz njezino koljeno ležala je drvena zdjela. Podignuo ju je i pružio joj vodu. Popila je malo, zadržala je u ustima, pa progutala.

„Sada sjedni. Ne trebam te kako hodaš."

Sjeo je.

Poznavali su se dovoljno dugo da Hoelun pred njim nije birala riječi. Kad ju je Jesugej doveo među svoje ljude, Arag je pokušao s njom razgovarati o dužnostima koje će imati. Pustila ga je da završi, a onda ga upitala koliko bi dana on čekao prije nego što bi pobjegao iz tuđeg šatora. Otad joj nije davao savjete koje nije tražila.

Saran je položila suhe krpe nadohvat ruke. Oštricu je ostavila pokraj vatre. Arag je namjestio ogrtač ispod sebe, a zatim iz njedra izvukao mali kožni svežanj. U njemu su bila tri članka kosti, glatka od godina nošenja. Položio ih je na dlan.

U normalnoj noći već bi osjetio majku.

Njezina prisutnost stizala je kao sitna hladnoća u zglobu koji je slomio još kao dječak. Nije od toga pravio veliku stvar. Ponekad bi došla, ponekad ne bi. Mrtvi su znali biti tvrdoglavi koliko i živi, a njegova je majka bila tvrdoglava i prije smrti.

Večeras je nije bilo.

Nije bilo ni starca iz brezova gaja, koji mu se znao motati oko sna kad bi logor predugo ostao na istom mjestu. Ni dvojice utopljenika čija je imena naučio kako ga više ne bi budili.

Arag je zatvorio oči. Udisao je kroz nos, puštajući buku šatora da se odmakne: Saranino premještanje zdjela, Hoelunino disanje, udarce kiše. Usne su mu oblikovale imena u starom govoru. Njime nije mogao kupiti ovcu niti objasniti gdje ga boli. Imao je riječi za hladnoću koju ostavi netko tko je upravo otišao i za mjesto na kojem je nekoć stajala kuća. Za takve je stvari bio dobar.

Kad je otvorio oči, Hoelun ga je gledala.

„Što je?"

„Ništa."

„Onda nemoj imati takvo lice."

Vratio je kosti u svežanj. Ponovno ih je izvadio.

Saran je primijetila. Nije rekla ništa, ali kad je sljedeći put prošla pokraj njega, koljenom mu je gurnula zdjelu s mokrim krpama. Ako već sjedi ondje, mogao

ih je barem cijediti.

Činio je to sve dok mu se hladnoća nije uvukla pod nokte.

Došla je odjednom, iz smjera ulaza.

Arag je spustio krpu. Više nije čuo pojedine glasove. Osjetio je njihovu težinu, zbijenu na uskom mjestu, kao ljude koji stoje pred zatvorenim prolazom. To ga je uznemirilo više od praznine. Dosad bi morao tražiti duhove. Sada su dolazili izdaleka, toliko njih da nije mogao razlikovati one koje je poznavao.

„Majko?" izgovorio je bez glasa.

Među svima njima prepoznao je kratki bolni stisak u ručnom zglobu.

Pitao ju je za dijete.

Nije odgovarala.

Pitao je za Hoelun. Za oluju. Jesu li ih ljudi s juga slijedili preko rijeke.

Zastor se podignuo.

Jesugej je ušao s vodom koja mu je curila s brade. U jednoj je ruci držao potrgan kožni remen. Lijevi dlan bio mu je krvav; očito ga je posjekao rub napukloga kolca.

„Drži", rekao je Saran.

„Ti drži. Meni trebaju obje ruke."

Hoelun je pružila ruku prije nego što joj je stigao prići. Primio ju je svojim zdravim dlanom. Arag je vidio kako pokušava procijeniti koliko smije stisnuti. Kad je sljedeći trud došao, ta je briga nestala s njegova lica.

Arag se okrenuo od njih. Usred onoga što se skupljalo pred šatorom napokon je čuo jednu riječ.

Nije bila ime.

Slušaj.

Nagnuo je glavu. Izvan zastora kiša je strugala po tlu. Bijelac je udario kopitom, zatim ponovno.

„Koga?" pitao je Arag starim govorom.

Saran se okrenula prema njemu.

„Ako imaš molitvu, reci je. Ako razgovaraš sa sobom, van."

Prije nego što joj je odgovorio, Hoelun je zgrabila Jesugejev rukav i šator se napunio njezinim krikom.

Sljedećih nekoliko trenutaka Arag nije slušao mrtve. Pridržao je zdjelu. Dodao krpu. Maknuo se kad mu je Saran naredila da se makne. Hoelun je opsovala muža imenom koje se nije usuđivao upamtiti. Jesugej se nije branio. Držao ju je kako mu je rekla i gledao u njezino lice.

Zatim je dijete bilo vani.

Arag je vidio tamnu kosu i usko rame u Saraninim rukama. Čekao je plač. I Jesugej ga je čekao; podigao je glavu, još uvijek držeći ženinu ruku.

Saran je okrenula dijete, obrisala mu usta i protrljala leđa.

Ništa.

Hoelun se pokušala pridignuti.

„Daj mi ga."

„Samo trenutak."

Saran više nije zvučala ljutito.

Arag je ustao tako brzo da je prevrnuo praznu zdjelu. Pridržao je svjetiljku. Saran je stavila prst pod djetetov nos, pa dlan na leđa. Učinila je to još jednom.

„Diše", rekla je.

Jesugej je ispustio zrak.

„Pa zašto onda..."

„Jer diše bez pitanja", odvratila je i prinijela dijete majci.

Hoelun ga je uzela kao da ga netko još pokušava zadržati. Prstima je prešla preko zatvorenih vjeđa, nosa, uha. Zatim je odmaknula krpu da mu pogleda prsa. Arag je vidio pokret pod tankom kožom. Udah, predah, izdah. Prespor za njegov strah, ali pravilan.

„Rekao sam da će biti sin”, kazao je Jesugej.

Hoelun ga je pogledala.

„Rekao si i da neće padati.”

Saran se nasmijala, kratko i umorno. Jesugej se spustio uz ženu. Imao je izraz čovjeka kojemu je dopušteno sjesti nakon vrlo dugog čekanja.

Arag je ostao stajati sa svjetiljkom.

Hladnoća više nije bila samo na ulazu. Prošla mu je kroz stopala i podigla se do koljena. U plamenu svjetiljke nije bilo promjene, ali sjena središnjeg stupa pomaknula se preko prostirke. Otišla je prema djetetu, protiv svjetla.

Arag je kleknuo.

„Što radiš?” upitao je Jesugej.

„Dodaj mi sol.”

„Za što?”

„Onu zdjelicu. Pokraj tvoje noge.”

Jesugej mu ju je pružio. Arag je uzeo prstohvat, zatim zastao. Sol mu je klizila između mokrih prstiju. Nije znao koga želi zadržati vani. Duhovi su ostali pred šatorom; ono što je bilo unutra nije imalo ni njihov hladan miris ni njihov pritisak.

Bilo je slično trenutku kad na dalekom brijegu ugledaš jahača, prije nego što možeš odrediti približava li se.

Hoelun je privukla dijete uz sebe.

„Arag.”

Pogledao ju je.

„Reci što vidiš.”

„Ne znam.”

Nije joj se svidio odgovor. Više bi mu zamjerila da je lagao.

Dijete je otvorilo oči.

Arag je očekivao pogled koji će skliznuti preko svjetiljke, preko svih njih. Umjesto toga zjenice su se pomaknule prema njegovoj ruci, onoj u kojoj je držao kožni svežanj.

Kosti su udarile jedna o drugu.

Nije ih on pomaknuo.

Jesugej je pružio ruku, ali Hoelun ga je zaustavila. Dijete je sada gledalo njega, pa majku. Usta su mu se malo otvorila. Iz njih nije izišao glas.

Arag je osjetio majčin stisak u zglobu, toliko jak da je jedva zadržao svežanj. Napokon je razumio što mu je pokušavala reći. Nije ga dozivala. Nije tražila da postavi krug ili položi žrtvu. Htjela je da ostane miran dok se ono drugo približava.

Vrh sjene dotaknuo je rub krpe.

Hoelun nije mogla vidjeti što je vidio Arag, ali vidjela je njegovu ruku kako se podiže prema djetetu. Odmaknula se.

„Nećeš ga uzeti."

„Neću."

„Onda spusti ruku."

Spustio ju je.

Jesugej je ustao i stao između Araga i žene. Ispod otvorenog ogrtača držao je nož. Nije ga izvukao; ostavio je palac uz korice, na mjestu s kojega bi mogao brzo povući.

Arag je još jednom izgovorio majčino ime. Stisak u zglobu popustio je. Na prostirci je sjena zastala, a potom se vratila prema stupu, polako, kao da nešto povlači dugačak komad tkanine po podu.

Izvan šatora konj je zapuhao.

Dijete je zatvorilo oči.

Saran je dotaknula Aragovo rame i uzela mu svjetiljku. Ruka mu se tresla toliko da je ulje dospjelo do ruba.

„Sjedni prije nego što i tebe moram loviti", rekla je.

Sjeo je.

Jesugej je ostao na nogama. Gledao ga je bez mržnje, ali sada oprezno, onako kako gledaš čovjeka koji zna put kroz klanac, a odjednom više ne želi prvi.

„Je li moj sin bolestan?"

„Ne vidim bolest."

„Nisam to pitao."

Arag je protrljao lice dlanovima. Kosti je spremio u njedra. Trebao je vremena da se ugrije, i više vremena da prizna sebi kako ništa od onoga što je učio ne objašnjava protekli trenutak.

„Saran zna bolje od mene diše li kako treba. Neka ona kaže."

„Diše", rekla je. „Sada mu treba majka, a njoj treba da se vas dvojica maknete."

Hoelun više nije gledala Araga. Djetetov obraz bio je priljubljen uz njezinu kožu. Jednim mu je prstom lagano prelazila preko zatvorene šake.

Arag je izišao prvi.

Kiša je oslabila. Na rubu logora čovjek s bakljom skupljao je odvezane konje. Dva su dječaka vukla mokru prostirku iz šatora koji je vjetar oborio na bok. Začuo se smijeh; netko je pao u blato. Svijet se vraćao poslovima koje je razumio.

Bijelac je dopustio da mu odveže povodac.

Jesugej je izišao za njim.

„Ostat ćeš do jutra."

Arag je kimnuo.

„I sutra."

„Ostat ću."

Jesugej je pogledao konja, pa svežanj koji se ocrtavao pod Aragovim ogrtačem.

„Ako ti nešto kažu, prvo reci meni."

Arag nije obećao. Jesugej je pričekao trenutak, dovoljno da shvati kako obećanja neće biti, pa se vratio unutra.

Arag je poveo konja do drugog kolca. Ondje se životinja spustila njuškom na njegov rukav i počela tražiti ostatak suhe trave. Dok ju je češkao između očiju, pokušao je još jednom dozvati majku.

Ovoga puta čuo ju je jasno.

Nije rekla da će dijete vladati. Nije mu pokazala bitke ili gradove. Pitala ga je odakle ga je donio.

Arag je prestao češkati konja.

„Ja ga nisam donio."

Hladnoća se povukla. Ostao je stajati u blatu s povodcem u ruci, čekajući odgovor koji nije došao.

* * *

Toplina se vraćala u razmacima.

Kad bi nestala, pokušavao je poći za njom. Nije uspijevao. Ruke su mu bile daleko, teške i nepravilne. Ponekad bi se pojavile pred licem i tek bi tada shvatio da su njegove. Svjetlo je boljelo. Glasovi su stizali kroz gust šum, bez značenja, ali jedan je prepoznavao po dodiru na obrazu.

Onaj koji se stalno vraćao.

Hladnoće uz rub prostirke više nije bilo. Ipak, negdje u njemu ostala je potreba da drži nešto zatvorenim. Nije znao što. Kad bi popustio, iz dubine bi došao uzak pritisak, a s njim slutnja da bi trebao biti negdje drugdje.

Pokušao se sjetiti.

Pred njim se pojavila ruka, veća od njegove. Na jednome je prstu imala svijetli obruč. Nestala je prije nego što ju je uspio dohvatiti.

Netko ga je podignuo. Opirao se koliko je mogao, što je bilo vrlo malo. Pod obrazom je osjetio grublju tkaninu i miris mokre kože. Novi glas dolazio je iznad njega, dubok i nesiguran, prekidan onim drugim glasom koji je poznavao.

„Ne tako. Podupri mu glavu."

Nije razumio riječi. Razumio je olakšanje kad se velika ruka namjestila pod njegov vrat.

„Temudžin”, rekao je duboki glas.

Ponovio je to.

Nije znao je li zvuk pripadao njemu. Za sada nije morao znati. Vratila ga je ona čije je disanje mogao osjetiti cijelim tijelom, a prst joj je ušao u njegov dlan.

Zatvorio je šaku oko njega.

Toplina se nije odmaknula.

2. Nedovršeni čvor

Prije nego što je naučio što znači njegovo ime, naučio je zvuk majčina noža.

Hoelun ga je vukla po unutarnjoj strani kože, dugim potezima, pa bi zastala da oštricom ostruže rub drvene zdjelice. Temudžin je ležao pokraj nje i čekao te stanke. U njima bi mu pogledala lice ili popravila pokrivač. Katkad bi mu ponudila prst, onako usput, dok je drugom rukom nastavljala raditi.

S osam mjeseci mogao se okrenuti na trbuh. Pokušavao je podignuti tijelo na koljena, ali lijeva mu je ruka popuštala prije desne. To ga je ljutilo više od gladi. Glad je barem imala kraj.

Saran ga je jednom zatekla kako peti put pokušava dohvatiti drvenu žlicu koju je sam odgurnuo.

„Taj će ti izaći iz šatora čim mu okreneš leđa."

„Ako uspije", rekla je Hoelun, „neka ponese i ovu zdjelu."

Podigla ga je kad mu se brada spustila na prostirku. Nije se nasmijao. Još nije znao čemu služi smijeh, ali sviđao mu se način na koji joj je mijenjao lice.

Riječi su polako dobivale rubove. Razlikovao je svoje ime od očevog, zapovijed od pitanja, glas kojim se zove pas od glasa kojim se umiruje konj. Kad bi ga otac podignuo, vidio bi cijeli šator odjednom. Posude i zavežljaji više nisu bili svijet, nego stvari u njemu. Iza zastora bilo je još mnogo toga: jarka svjetlost, kretanje, velika tijela životinja. Morao je znati kako se do tamo dolazi.

Ponekad bi ga takva želja iznenadila vlastitom snagom. Znao je da bi ruka trebala poslušati prije nego što posluša. Znao je da se predmeti mogu uzeti, vezati i otvoriti, premda to još nije umio. Kad bi Jesugej zategnuo čvor na remenu, Temudžin bi gledao njegove palčeve s neugodnim osjećajem da je nešto slično već radio.

Iza toga nije bilo slike.

Do one večeri.

Hoelun je dugo krpala poderanu stranu očevog ogrtača. Jesugej se vratio nakon mraka i pojeo ono što mu je ostavila, sjedeći uz ulaz da ne unese blato. Govorili su tiše nego obično. Temudžin je prepoznao svoje ime i ime čovjeka koji je toga dana dolazio. Nije razumio ostalo.

Otac mu je palcem dotaknuo taban. Temudžin je skupio prste, a Jesugej je to ponovio. Hoelun mu je odgurnula ruku.

„Ako ga razbudiš, nosit ćeš ga."

Jesugej je poslušno legao.

Temudžin je ostao između njih. S jedne strane miris kože, s druge majčina kosa. Pokraj glave čuo je dva različita daha. Slušao ih je dok mu se nisu prestali razlikovati.

Tada su došla zvona.

* * *

Kan je držao majčinu zdjelu dok je Saja strugala posljednju mrkvu.

Od tri koje je donio dvije su bile trule u sredini. Saja je loše dijelove izrezala na sitne komade i sakrila ih u krilo. Mislila je da nije primijetio.

„To se ne jede", rekao je.

„Neću jesti."

„Za što ti onda treba?"

„Za psa."

Nisu imali psa.

Spustio je zdjelu na pod. Saja je zatvorila šaku oko ostataka, ljutita što joj želi oduzeti nešto što nitko drugi neće. Nije imala snage dugo se ljutiti. Dala mu ih je kad joj je obećao da će sutra donijeti još.

„Cijele?"

„Cijele."

Soba je bila topla samo uz zid koji su dijelili s pekarom. Navečer bi na to mjesto naslonili majčina leđa. Sad više nije mogla sjediti. Kan je premjestio ležaj bliže zidu, ali toplina nije dosezala kroz sve pokrivače.

Majka je otvorila oči kad joj je prinio juhu.

„Gdje si bio?"

„Na tržnici."

Pogledala je njegove zglobove. Na desnoj ruci koža je bila zaderana.

„Kan."

„Nisu me ulovili."

„Nisam to pitala."

Ostavio je žlicu u zdjeli. Mogao joj je reći da je trgovcu najprije ponudio rad. Da ga je čovjek otjerao, premda je na leđima nosio dvije vreće koje su zajedno bile veće od njega. Mogao joj je reći i da je uzeo mrkve iz košare koju su ostavili svinjama. Ništa od toga nije mijenjalo njezin pogled.

„Sutra ću pitati kod pekara."

Znala je da je ondje već pitao. Ipak je kimnula.

Saja se provukla između njih i stavila majčinu ruku na svoju glavu. Radila je to otkad je majka postala preslaba da je sama pomiluje. Nagnula bi glavu malo ulijevo i pričekala; zatim malo udesno. Kan je gledao u juhu.

Iz daljine su se javila zvona gornjega grada.

Bilo je prerano za zatvaranje vrata.

Majka je pomaknula prste kroz Sajinu kosu.

„Donesi moju plavu krpu."

„Ovu?"

„Onu ispod sanduka."

Saja je otišla na drugi kraj sobe. Morala je leći na trbuh da dohvati tkaninu. Dok je strugala rukom ispod sanduka, majka je uhvatila Kana za rukav.

Na prstenjaku je imala običan taman prsten. Bio joj je preširok već tjednima, ali ga nije skidala. Kan je prstom pridržao njezin zglob dok ga je pokušavala svući.

„Ti."

Skinuo ga je umjesto nje.

Na unutarnjoj strani vidio se popravak: tanka crta svjetlijega metala. Otac ga je jednom rasjekao da ga skine s natečene ruke, pa poslije spojio. Kan je pamtio kako se majka ljutila jer ga nije dobro zagladio. Nosila ga je svejedno.

„Kad se vrati…" počeo je.

Majka je odmahnula glavom, ali nije znao odbija li njegove riječi ili samo nema snage slušati.

„Čuvaj je."

„Čuvam."

„Znam. Kad si ljut, zaboraviš da je mala."

Pogledao je prema Saji. Izvukla je krpu, zajedno s prašinom i osušenom koricom kruha. Koricu je odmah stavila u usta.

„Nećeš joj govoriti da ide brže ako ne može", rekla je majka.

Stisnuo je prsten.

„Hoću reći… neću."

Majka mu je prstima dotaknula bradu. Htjela je još nešto reći. Usne su joj se otvorile, ali Kan je čuo samo malen udah. Pričekao je nastavak.

Saja se vratila i pružila joj krpu.

„Našla sam."

Majčina ruka skliznula je s njegova rukava.

Kan ju je vratio na pokrivač. Bilo je važno da joj ne bude hladno. Navukao joj je rub preko ramena i pridržao ga, čekajući da ponovno otvori oči.

Zvona su sada zvonila brže.

„Mama."

Saja je dodirnula lice na jastuku.

„Nemoj je buditi", rekao je Kan.

Odmah je znao da je pogriješio. Saja ga je poslušala. Sjela je uz majku s plavom

krpom u rukama, pripravna čekati koliko treba. Kan je otvorio usta, pa ih zatvorio. Nije znao kako joj uzeti tu mogućnost.

Na ulici se razbila posuda.

Netko je povikao da zatvore vrata. Pekar je lupao s druge strane zida, u kojemu su se osjetili udarci nečeg teškog. Kan je kroz visoki prozor ugledao narančastu svjetlost. Soba je inače u to doba bila mračna.

Ustao je na sanduk.

Iznad krovova donjeg grada gorjelo je skladište žita. Na zidu pokraj stražarske kule još su svijetlili zaštitni znakovi, ali tri velika kamena između njih bila su ugašena. Kan ih je svakog dana gledao s tržnice. Nikad nije vidio da sva tri prestanu svijetliti.

Ulica ispod prozora punila se ljudima. Trčali su prema unutarnjim vratima, noseći zavežljaje, djecu, kruh. Jedan čovjek vukao je vratašca kokošinjca kao štit. Nije shvaćao da mu je kokoš ostala prikliještena među letvicama.

Kan je sišao sa sanduka.

„Saja. Obuj se."

„A mama?"

Pogledao je ležaj. Majčina stopala bila su blizu njegova koljena. Mogao ju je podignuti do ramena, možda povući na deku i vući. Do vrata. Niz uske stube. Kroz onu gomilu.

Prišao joj je i položio čelo uz njezino.

„Kan?"

Saja je držala jednu cipelu.

„Mama je umrla", rekao je, još uvijek pognut nad ležajem.

Sestra je počela tresti glavom.

Vratio joj je cipelu koju je ispustila. Morao joj je sam navući obje. Plavu krpu nije puštala, pa ju je ugurao pod njezin kaput i zavezao joj pojas. Zatim je uzeo prsten, provukao kroz njega uzicu s majčina zavežljaja i stavio ga oko vrata.

Saja je vrištala kad ju je ponio.

Nije pokušavao utišati je. Na stubama je jedva našao mjesto za stopalo; netko je iz gornje sobe izbacio vreće preko ograde. Spustio je sestru preko njih pa skočio za njom. Kad je pogledala prema stubama, uhvatio ju je za oba ramena.

„Držat ćeš se za mene."

„Moramo po..."

„Znam."

Nije znao što joj drugo reći. Pustio ju je da mu stegne prste toliko da ga zaboli.

Kod tržnice ih je gomila ponijela prema sjeveru. Kan je vidio zatvorena unutarnja vrata i ljude koji su udarali o njih. Na zidu iznad stajali su vojnici s kopljima. Jedan se nagnuo i viknuo nešto što se nije čulo od zvona.

Iz smjera skladišta došao je konjanik bez konja. Kan ga je prepoznao po oklopu gradske straže i širokom kožnom štitniku preko bedara. Trčao je držeći se za bok. Kad su ga zaustavili da pitaju gdje treba ići, udario je čovjeka drškom mača i nastavio.

Kan je povukao Saju prema ribarskoj uličici.

Ondje je jutros bježao od trgovčeva sina. Iza kuće s puknutim odvodom postojao je prolaz kojim se moglo doći do kanala. Ako voda nije previsoka, mogli su se provući ispod rešetke. Znao je gdje nedostaje šipka.

Saja ga je pratila, ali nakon pedesetak koraka počela je posrtati. Podignuo ju je na leđa. Njezine cipele udarale su ga po kukovima. Svaki je korak postao težak; na kraju uličice morao ju je spustiti da dođe do daha.

„Ovdje."

Ugurao ju je iza velike posude za kišnicu. Pokraj nje ležali su razbijeni crjepovi i komad užeta. Njime je omotao sestrin dlan pa drugi kraj zavezao oko svojega zapešća.

„Da se ne izgubimo", rekao je.

„Prejako je."

Popustio je čvor.

Sada je mogla pomaknuti prste. Učinila je to da mu pokaže, ozbiljna usprkos suzama, i on je kimnuo kao da su riješili velik problem.

Koraci su se približili s drugog kraja ulice.

Kan je zaustavio dah. Netko je vukao stopala po kamenu, ostavljao razmak, pa ponovno vukao. Nije čuo zveket oklopa.

Saja mu je pritisnula ruku.

Preko ruba posude vidio je čovjeka u sivom kaputu. Barem mu se prvo učinio čovjekom. Bio je visok toliko da je glavom prolazio blizu drvenih nadstrešnica. Lijeva mu je ruka visjela uz bok, a desnom je dodirivao zidove, prozore, zatvorena vrata. Za svakim dodirom na drvu je ostajala vlažna tamna mrlja.

Stao je pred vratima pekarove ostave.

„Otvorite", rekao je.

Glas mu je bio sasvim običan.

Iz ostave se nitko nije javio. Pritisnuo je dlan o vrata. Drvo se u sredini udubilo i razmaknulo, kao da je tkanina. Kan je zatvorio Saji usta rukom prije nego što je vrisnula.

Nije gledao unutra. Čuo je kratak sukob, prevrtanje polica i onda nešto što nije mogao povezati ni s čim poznatim.

Kad je sivi kaput ponovno prošao ispred njih, rukav mu je bio mokar do lakta.

Kan je povukao sestru prema kanalu.

Nije joj rekao da požuri. Uzeo ju je pod pazuhe i spustio na kameni rub. Voda je bila viša nego jutros. Nedostajuća šipka još se vidjela, ali morali bi leći gotovo cijeli pod površinu da prođu.

Saja se povukla.

„Hladno je."

„Znam. Ja ću prvi."

Odvezao je kraj užeta sa zapešća da ga provuče ispod poprečne šipke. Ako ostanu povezani s krive strane, uže će ih zaustaviti. Prsti su mu bili sklizavi.

Pokušao je ponovno vezati čvor, ali iz smjera ulice došao je zvuk struganja i podigao je glavu.

Stvorenje u sivom kaputu gledalo je ravno u njega.

Izbliza mu je vidio lice. Imalo je sve što je lice trebalo imati. Oči su bile prenisko, gotovo u ravnini s nosnicama, i treptalo je samo jednim kapkom. Promatralo ga je sa zanimanjem koje je Kan poznavao s tržnice, kad se odrasli zaustave pred nečim ponuđenim na prodaju.

Pogled mu se spustio na prsten.

Kan ga je instinktivno pokrio dlanom.

U tom je trenutku Saja krenula za njim.

Njezino je stopalo skliznulo po kamenu. Kan je zategnuo uže, ali je pritom povukao krivo, prema rubu umjesto prema otvoru. Posegnuo je drugom rukom da je prihvati.

Kaput se pomaknuo brže nego što je išta dotad vidio.

Kan je posegnuo za sestrom. Uže mu je opeklo dlan. Udarac ga je odbacio u vodu, kroz otvor na rešetki, a iznad površine začuo je Sajino dozivanje.

Jednom.

Izronio je i uhvatio se za metal. Ruka u sivom rukavu držala je djevojčicu s druge strane. Njezina je cipela dodirivala vodu. Glava joj je bila naslonjena na rame pod kutom koji nije razumio sve dok joj nije vidio otvorene oči.

„Saja."

Pokušao se vratiti kroz otvor. Ramena su mu zapela. Prsten mu se urezao u prsa dok se gurao protiv vode.

Stvorenje je ispustilo njezinu ruku.

Kan nije čuo gdje je pala. Nešto se uzvodno srušilo u kanal i voda ga je otrgnula od rešetke. Nokti su mu kliznuli niz metal. U šaci je ostao kraj užeta s napola dovršenim čvorom.

* * *

Temudžin je vrisnuo.

Zvuk je izišao iz tako malih prsa da ga je i sam prepao. Pokušao je sjesti, dohvatiti rešetku, ali ruke su se samo trzale uz tijelo. Nije bilo vode. Nešto mekano zapelo mu je oko nogu. Strgnuo bi to da su ga prsti slušali.

Hoelun ga je uzela prije nego što se Jesugej uspio pridignuti.

„Tu sam."

Vukao je zrak i gubio ga u novome kriku. Vidio je kosu preko majčina ramena, crveni rub pokrivača, drvene nosače iznad sebe. Nije znao kako se vratio među njih.

Saja je još bila tamo.

Morao se vratiti.

Hoelun ga je privila, ali on je odgurnuo njezino lice. Kad je pogledala njegove ruke, prsti su bili grčevito zatvoreni. Otac je rekao nešto o vatri. Majka mu je oštrije odgovorila. Temudžin je čuo njihove glasove kao da stoji s druge strane zida.

Pokušao je izgovoriti sestrino ime.

Iz usta mu je izišao slomljen dječji glas.

Hoelun je počela hodati. Znala je samo ono što rade majke kad ne znaju što više učiniti: nosila ga je istom putanjom, od ležaja do ulaza, pa natrag uz vatru. Kad bi se umorila jedna ruka, premjestila bi ga na drugu. Nije prestajala govoriti.

Arag je došao bos.

Na rubu ogrtača visjeli su mu komadići suhe trave. Jesugej je podignuo zastor prije nego što je stigao zatražiti ulaz.

„Što si mu napravio?"

„Ništa."

„Onda ga smiri."

Arag je pružio ruku, ali je nije položio na dijete. Temudžin je kroz plač osjetio sitno gibanje oko njegovih prstiju. Bilo je poznato na način koji ga je zabolio. Ondje, iza rešetke, zrak je bio pun toga. Ovdje je ostajalo jedva nešto, poput posljednje topline u ugašenom pepelu.

Šaman se spustio na koljena.

Temudžin je vidio suze na njegovu licu. Nisu imale veze s onime što je govorio; Arag je pokušavao pitati Hoelun kada je počelo, ali morao je prekinuti rečenicu i obrisati nos rukavom.

„Što ti je?" upitala ga je.

Odmahnuo je glavom.

Prvi put otkad je postao svjestan novog tijela, Temudžin nije bio sam s onim što nije mogao reći.

Ispružio je ruku prema njemu.

Arag mu je ponudio prst. Temudžin ga je uhvatio objema šakama i držao dok ga iscrpljenost nije počela svladavati. Plač je prelazio u kratke udisaje. U jednom je trenutku htio pustiti šamana, ali strah od novog sna bio je jači.

Arag je ostao do jutra.

* * *

Nakon toga Temudžin je znao tri stvari koje prije nije znao.

Imao je sestru. Obećao je majci da će je čuvati. Bio je preslab.

Ostalo nije dolazilo kad bi ga pozvao. Mogao je prizvati mrkvu u Sajinoj šaci, ali nije znao ime grada. Pamtio je prsten, a nije znao gdje je završio. Iza vode postojalo je još nešto. Ruka na zatiljku. Miris gorkoga ulja. Glas koji mu govori da ponovno pokuša. Kad bi posegnuo za tim, glava bi ga zaboljela i slika bi se raspala.

Tri dana poslije, dok je Hoelun razgovarala sa Saran, sjedio je naslonjen na smotani pokrivač i gledao zrno pepela na svojoj ruci.

Nije se micalo.

Ispod njega je osjećao nešto vrlo slabo. Kad bi pritisnuo dlan, nestalo bi. Kad bi se umirio, vratilo bi se uz rub prsta.

Iz sjećanja mu je došao pokret koji nije zahtijevao ruke.

Pokušao ga je ponoviti.

Zrno se podiglo tek toliko da je ispod njega vidio kožu. Zatim mu je kroz

podlakticu prošao grč. Cijelo se tijelo nagnulo naprijed i udario je čelom o koljeno. Hoelun je prekinula razgovor i prihvatila ga.

Povratio je mlijeko po njezinu rukavu.

Saran je donijela čistu krpu. Hoelun ga je držala okrenutog od sebe, zabrinuta, a on je bio previše slab da podigne glavu. Pod kožom ga je još peklo. Ono što je pokušao učiniti bilo je stvarno. Njegovo tijelo nije moglo podnijeti ni taj sitni pokušaj.

Ostatak dana prespavao je bez snova.

Kad je sljedeći put ugledao Aragovu ruku, pružio je svoju prema njoj, ali nije ponovio pokret. Šaman je to primijetio. Pogledao je dječje prste, pa lice.

Temudžin je čekao.

Arag je izvadio kožni svežanj, ali ga nije otvorio. Spustio ga je na prostirku između njih. Temudžin je osjetio ono slabo strujanje oko kostiju i odmaknuo ruku.

Šaman je dugo sjedio bez riječi. Zatim je pokrio svežanj svojim dlanom.

„I ja sam prvi put mislio da mogu više", rekao je.

Temudžin je razumio samo dio rečenice. Nije razumio zašto se čovjek poslije nasmiješio, ni zašto mu je bilo teško ponovno ustati. Ali prepoznao je ponudu u načinu na koji je Arag ostavio ruku pokraj njegove.

Dotaknuo ju je.

Ovaj put samo prstima.